

Krajinný ráz a jeho estetické hodnoty – doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc.

Úvodní charakteristika metodického postupu

Spojovacím článkem uvedených metodických postupů je osoba **doc. Ing. arch. Ivana Vorla, CSc.**, i když zejména kauzální hodnocení vznikalo v širším kruhu autorů. Doc. Vorel vyučuje na ústavu urbanismu a katedře architektury Českého vysokého učení technického v Praze. I krajinu vnímá ve zvýšené míře z hlediska architektonického, což se projevuje větším důrazem na hodnocení vizuálního působení krajiny. Právě vytvoření pracovního týmu má za úkol kompenzovat tento užší pohled, neboť krajinná hodnocení se vyznačují širokými přesahy.

Dalším charakteristickým rysem hodnocení je snaha ho co nejvíce **objektivizovat**. Jak uvádí Vorel (2004), problematika krajinného rázu zahrnuje i málo exaktní pojmy a nekvantifikovatelné hodnoty, což umožňuje použití různého úhlu pohledu na problém a snižuje tak objektivitu hodnocení. Metodický postup proto zavádí postupy, které využívají metod, používaných v architektonické a krajinářské kompozici, využívá standardizovaných kroků hodnocení a objektivizovaných, všeobecně přijímaných soudů.

Krajinný ráz je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou oblasti či místa. To znamená, že ráz určitého krajinného segmentu je spoluvytvářen jak rysy a hodnotami přírodními (zejména morfologií terénu, vodními toky a plochami a charakterem vegetačního krytu), tak i kulturními (formou a strukturou zástavby, jednotlivými stavbami a jejich vztahem ke krajině, kulturním významem místa) a historickými (přítomností prvků a vazeb dokladujících historický vývoj krajiny, jeho kontinuitu). Jedná se jak o **fyzickou přítomnost určitých jevů** (např. přírodních lokalit a cenností, rysů kultivace a přetváření krajiny, památkových objektů) tak i o **vnější projev** – zpravidla viditelnost – v prostorových vztazích krajiny a tudíž v krajinné scéně.

Jako zásadní považuje Vorel (2006) zjistit, jakými vlastnostmi krajiny je její ráz dán, jakými znaky či hodnotami je možno tyto vlastnosti popsat. V rámci oblasti nebo místa krajinného rázu však **mají nalezené znaky a hodnoty různý význam a různou cennost**. Některé znaky a hodnoty se projevují výrazně a jsou pro ráz krajiny důležité nebo dokonce rozhodující (zásadní). Jiné jsou méně významné a v krajinné scéně méně patrné (znaky spoluurčující nebo doplňující). Některé hodnoty, které v krajině najdeme, jsou mimořádné a v rámci regionu nebo státu dokonce ojedinělé (hodnoty významné nebo jedinečné). Jiné hodnoty jsou třeba výrazné, ale v podstatě běžné. Přítomností, výrazností a cenností znaků a hodnot se liší krajina se zřetelným a odlišným (zvláštním) krajinným rázem od krajiny s rázem nevýrazným a těžko definovatelným.

Čím je krajinný ráz vyjádřen shrnuje Vorel (2004):

- přítomností znaků přírodní, kulturní a historické charakteristiky
- senzuaálním (nejčastěji vizuálním) uplatněním znaků a jevů jednotlivých charakteristik v krajinné scéně – v prostorovém uspořádání složek krajiny v oblastech krajinného rázu a v krajinných prostorech (místech krajinného rázu)
 - v konfiguraci jednotlivých prvků dílčích scenerií

Specifické pojmy, se kterými hodnocení pracuje

estetická hodnota krajiny - je vyjádřením přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítka a vztahů v krajině; předpokladem vzniku estetické hodnoty jsou subjektivní vlastnosti pozorovatele, objektivní okolnosti pozorování a objektivní vlastnosti krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků, struktura složek)

hodnota krajinného rázu – znak krajinného rázu, který v procesu určitého hodnocení nabývá pozitivního významu (přírodní, estetická)

charakteristika krajinného rázu - je dána druhem a uspořádáním krajinných složek, prvků a jevů nebo jejich souborů, které se podílejí na vzniku rázu krajiny; jedná se o charakteristiky přírodní, kulturní a historické, které vnímáme jakou soubor typických znaků

identita krajiny – je vlastností krajiny, která vzniká spolupůsobením výrazného charakteru krajiny a čitelných stop kulturního a historického vývoje krajiny

krajinný obraz – je obecným pojmem pro vizuálně vnímaný obraz prostorové skladby hmot a forem jednotlivých krajinných složek; uspořádání prostorových forem terénu, vegetačního krytu, vodstva, zástavby, jednotlivých staveb a technických staveb a prvků je podstatou vizuálně vnímaného obrazu krajiny

prostorové vztahy krajinné scény – vztahy mezi jednotlivými hmotnými prvky krajinné scény, jejich vzájemné vzdálenosti, proporce šířkových a výškových dimenzí, význam důležitých bodů, linií a prostorů, vzájemné osově vazby, rysy symetrie, gradace atd.

Teoretická východiska hodnocení

Jako klíčový pojem v hodnocení kvalit krajiny, krajinářské kompozice a tvorby označuje Vorel (1999) **estetickou hodnotu krajiny**. Ve volné krajině s převládajícím přírodním charakterem, v záměrně kultivované krajině i v parku můžeme najít místa, prostory, pohledy, výhledy a scenerie, kde většina návštěvníků pocítí příjemný pocit zájmu, potěšení nebo okouzlení. Je možno říci, že určitá a ne jiná místa v krajině budou u většiny lidí vyvolávat estetické vjemy, přinášející příjemné pocity.

Estetická hodnota krajiny se projevuje ve smyslových vjemech pozorovatele, který krajinu vnímá jako prostor (prostorovou scénu) všemi smysly. Vnímá tvar jednotlivých prvků, jejich uspořádání, barevnost, texturu, vnímá vůni, šelest, cítí vlhkost, chlad, vánek. Tyto vjemy odrážejí tzv. emocionální hodnoty krajiny a vyvolávají určité duševní pocity jako je uklidnění, vyrovnání nebo naopak neklid, překvapení, úžas.

Estetické hodnoty krajiny jsou tvořeny jednak hodnotami emocionálními a jednak hodnotami obsahovými. Právě obsahové hodnoty jsou pro vnímání a hodnocení krajiny velmi specifické.

Estetická hodnota krajiny byla vždy chápána v závislosti na **estetické normě**. Estetická norma je určitým filtrem, který v určité době, v určité zeměpisné šířce a délce, v určitém kulturním prostředí ovlivňuje způsob estetického vnímání, citění a prožívání. Estetická norma je závislá na celé škále společenských vlivů.

Estetickou normu pohledu na krajinu v naší době ovlivňuje i vědomí **nutnosti zachování přírody a jejích přirozených hodnot**. Estetickým se stává to, co je pro přírodu a její procesy přirozené a to, co k její přirozenosti patří. Proto můžeme jako estetickou hodnotu vnímat nejenom lesní planinu s kvetoucími loukami a zurčícími potůčky, ale také tajemně neproniknutelné porosty meandrující řeky s močály a bažinami s ševlením trávy a rákosí a s hlasy ptáků.

Z tohoto pohledu můžeme zobecnit některé **rysy krajinné scény, které jsou všeobecně přijatelnými estetickými hodnotami**. Jedná se například o:

- zřetelné uplatnění přirozeně působících přírodních partií (např. členitý okraj lesa, meandrující vodoteč s doprovodnou zelení, vodní plocha zarámována lesním porostem)
- uplatnění cenných ekosystémů v krajinné scéně (např. litorální porosty rybníka nebo skalnatý svah s travinnými a křovinnými porosty)
- přirozeně působící přírodní charakter krajinných dominant a horizontů vymezujících prostor (skalnaté nebo lesnaté horizonty, výrazný tvar terénní dominanty)
- přírodní prostředí se zřetelným způsobem tradičního hospodaření (typické členění zemědělských ploch, vinice)

- vyvážený vztah ploch relativně přírodních a přírodě blízkých ku plochám zemědělsky využívaným
- krajinu s vysokým podílem rozptýlené zeleně (porosty mezí, doprovodná a liniová zeleň solitérní stromy)
- krajinu s maloplošnou strukturou
- soulad přírodního prostředí a staveb, vyznačujících se tradičními formami, materiály a tradiční měřítkem (krkonošská chalupa v prudké stráni, statek ležící mezi rybníky)
- soulad přírodního prostředí a zástavby (rozptýlená zástavba na podhorských stráních, volně stojící statky a stavení, kompaktní zástavba vesnice v zeleni zahrad a s dominantou kostela)
- soulad přírodního prostředí a dominujícího účinku cenné architektury (poutní kostel, křížová cesta v krajině)

Dále se Vorel (1999) ptá: Je estetická hodnota krajiny skryta v povaze krajinné scény, v nějakých geometrických nebo jiných prostorových vztazích? Je možno zjistit o jaké vztahy se jedná a chránit je pak proti změně nebo znehodnocení? Odpověď musí znít - ano, protože v opačném případě by staleté zkušenosti z kompozice architektury, výtvarného umění nebo hudby ztratily smysl.

Estetická hodnota krajiny se projevuje ve vztahu pozorovatele (hodnotícího subjektu) k vnímané krajinné scéně (hodnocenému objektu). Estetické vnímání závisí na povaze hodnotitele, na okamžité situaci a rozpoložení. Má proto **subjektivní povahu**.

Struktura krajinných složek, jejich rozdílný význam, vztah a podíl v krajině, jejich harmonie nebo naopak nesoulad či konflikt, se navenek projevuje v krajinném obraze, jak uvádí Vorel (1997). Krajinný obraz je obecným pojmem pro obraz prostorové skladby hmot a forem jednotlivých krajinných složek.

Uspořádání prostorových forem – hřbetů a návrší, vodotečí a vodních ploch, lesních masivů, břehové zeleně, alejí, zástavby, jednotlivých staveb, silnic atd. – je podstatou charakteru krajiny. Charakter krajiny vnímáme jako staticky (z jednoho místa) nebo dynamicky (jako sled pohledů z různých míst) pozorovaný obraz krajinné scény, smyslově vnímaného krajinného prostoru.

Krajinné scéně však Vorel (1999) přiznává určité vlastnosti, které vyvolávají příjemné pocity, vyvolávají pocit krásy, porozumění a ztotožnění. Určité rysy scény vyvolávají určité vjemy, pocity a myšlenkové procesy. Tak např. symetrie vyvolává nejčastěji pocit vyváženosti a řádu, výrazná dominanta vyvolává pocit překvapení a stále přitahuje pozornost. Z toho se dá odvodit, že estetická hodnota má rovněž **objektivní povahu**.

V harmonii vizuálně vnímané scény hrají roli určité zákonitosti, které vytvářejí určitý prostorový řád, který člověk vnímá a racionálně hodnotí nebo si ho uvědomuje pouze podvědomě.

Vorel (1997) se pak domnívá, že budeme-li umět popsat charakter krajiny pomocí charakteristických rysů terénu, vody, lesních porostů, rozptýlené zeleně a osídlení a to v logicky vymezených, vizuálně vnímatelných a pochopitelných prostorových celcích, jsme již blízko **definování krajinného rázu**.

Nicméně prostorové uspořádání hmotných prvků ještě nepopisuje všechny jedinečné vlastnosti krajiny nebo krajinného prostoru. Jsou zde ještě jevy a vlastnosti nejenom neměřitelné, ale také na první pohled těžko pozorovatelné. Jsou to **jevy nehmotné podstaty**, kulturní význam a tradice místa, které dávají krajině v očích návštěvníka zvláštní hodnotu, kulturně-historický, památkový nebo přírodovědný význam. Tyto hodnoty dávají vzniknout vztahu návštěvníka nebo pozorovatele k určitému místu, jeho subjektivnímu, emotivnímu vztahu, identifikaci s konkrétním prostředím. Vzniká charakter jedinečnosti, neopakovatelnosti dojmu z určitého krajinného prostoru.

Principy a proces hodnocení krajinného rázu

Předkládaný metodický postup vychází z Metodického postupu posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz, který byl ve stejném znění vydán v letech 2004 a 2004. Některé části byly modifikovány pro potřeby preventivního hodnocení.

Princip metody spočívá v **rozložení hodnocení a posuzování** na dílčí, samostatně řešitelné kroky. Základem je **prostorová a charakterová diferenciacie krajiny** – vymezení zřetelně odlišných charakterově homogenních částí krajiny. Diferenciacie se provádí u oblasti krajinného rázu s ohledem na přírodní podmínky (terénní morfologii, charakter vegetačního krytu, klima) a způsob organizace a využívání území (charakter osídlení a dalších stop kultivace krajiny) v historických souvislostech. Při vymezení míst krajinného rázu se bere v úvahu především prostorové vymezení (ohraničení) a stejnorodost krajinné scény.

Přehled postupu

A. Vymezení hodnoceného území (dotčený krajinný prostor) – vymezení dotčeného krajinného prostoru na základě vlastností posuzovaného záměru. – V případě preventivního hodnocení vymezení řešeného prostoru, př. katastrální území, mikroregion, kraj.

- 1) Popis navrhované stavby nebo navrhovaného využití území, konfliktů, definování cíle a klíčových otázek hodnocení.
- 2) Vymezení dotčeného krajinného prostoru pomocí okruhu potenciální viditelnosti a pomocí vizuálních bariér.

B. Hodnocení krajinného rázu dané oblasti a místa – hodnocení slouží k popsání znaků krajinného rázu dané oblasti nebo místa.

3) Vymezení oblastí a míst krajinného rázu – obecná charakteristika širšího území (oblasti krajinného rázu) a jeho zařazení do krajinných souvislostí (biogeografie, geomorfologie, vegetační kryt, osídlení, kultura, historie), vymezení jednotlivých míst krajinného rázu v dotčeném krajinném prostoru.

4) Identifikace znaků krajinného rázu a jejich klasifikace – znaky přírodní, kulturní a historické charakteristiky, přítomnost estetických hodnot, harmonického měřítko a vztahů; klasifikace z hlediska významu jednotlivých znaků krajinného rázu dané oblasti nebo místa. Provádí se pro každé místo krajinného rázu zvlášť.

C. Posuzování zásahu do krajinného rázu

- 5) Posouzení míry vlivu navrhovaného záměru na identifikované znaky a hodnoty
- 6) Určení únosnosti zjištěné míry vlivu z hlediska rázovitosti daného místa

Detaily jednotlivých kroků

B3) Vymezení oblastí a míst krajinného rázu

Hranice oblasti krajinného rázu může být tvořena **horizontem, přírodními prvky i umělými prvky nebo rozhraním měnicích se charakteristik** (přírodní, kulturní nebo historické), které se vždy v rozličných podobách na krajinném rázu podílejí. Jsou to: tvary a konfigurace georeliéfu, zastoupení vegetace v krajině, působení a obsah vodního prvku, historický vývoj území (etapy podílející se na zásadních změnách krajinného rázu daného území) a současné využití krajiny. Hranice oblasti může být určena kombinací všech jmenovaných činitelů nebo tím, který je v daném místě rozhodující. Při vymezení oblasti krajinného rázu jsou důležité dva pohledy:

- uvnitř oblasti – vnitřní vizuální projevy prostorové skladby, konfigurace složek a prvků vytvářející prostorové charakteristiky
- vně oblasti – vnější pohledové projevy okolních oblastí, průhledy, otevřenost a ohraničení vizuálními horizonty.

V rámci dotčeného krajinného prostoru se vymezí **místa krajinného rázu jako vizuálně vymezené krajinné prostory**, které jsou pohledově spojitě z většiny pozorovacích stanovišť uvnitř prostoru, které jsou vnímatelné z míst vně prostoru nebo o území vnímatelná díky své výrazné charakterové odlišnosti. Místa krajinného rázu se vyznačují nejenom vizuální ohraničeností a specifickými vlastnostmi krajinné scény, ale také specifickými znaky přírodní, kulturní a historické charakteristiky.

B4) Identifikace znaků krajinného rázu a jejich klasifikace

Pro každou z charakteristik krajinného rázu (přírodní, kulturní, historická) v dotčeném prostoru (DoKP) je třeba:

- specifikovat znaky, které se nejsilněji uplatňují v krajinném rázu - je to buď prostá přítomnost prvků a jevů nebo jejich prostorové a estetické uplatnění,
- identifikovat důležité rysy prostorových vztahů a krajinné scény,
- identifikovat estetické hodnoty, území s harmonickým měřítkem a vztahy,
- klasifikovat nalezené znaky podle jejich projevu (pozitivní, neutrální, negativní), významu (zásadní, spoluurčující, doplňující) a cennosti (jedinečné, význačné, běžné).

Znaky přírodní charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu prvků a jevů přírodní povahy, jakými jsou např.: reliéf, lesy, porostní pláště okrajů lesů, rozptýlená dřevinná zeleň, louky, mokřady, vodní toky, vodní nádrže a jezera - břehové porosty, vodní plochy. Přítomnost pozitivních hodnot přírodní charakteristiky v dotčeném krajinném prostoru může být indikována, resp. objektivizována přítomností přírodních cenností, chráněných dle jiných částí zákona (např. ZCHÚ).

Znaky kulturní a historické charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu následujících prvků a jevů: místa kulturně-historického a duchovního významu, stavby a stavební soubory dokládající historický vývoj a využití krajiny, struktura osídlení a urbanistická struktura sídel, obraz sídla, kulturně-historický význam zástavby, zapojení sídla do přírodního rámce. Přítomnost pozitivních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též indikována, resp. objektivizována přítomností architektonických a památkových hodnot.

Estetické hodnoty krajiny jsou spoluvytvářeny prostorovými vztahy a uspořádáním krajinné scény (prostorová skladba a charakter prostorů, konfigurace a charakter prvků. rozlišitelnost), a harmonií vztahů a měřítka.

Znaky prostorových vztahů a uspořádání krajinné scény mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu následujících prvků a jevů: mozaika krajinných složek, plošná struktura krajiny, liniová struktura krajiny, bodová struktura krajiny, barevnost v krajinné scéně, kontrast hranic krajinných složek, geometrizace krajinných složek, horizonty a prostorové vymezení krajinné scény.

Znaky harmonických vztahů v krajině a harmonického měřítka mohou tkvět zejména v souladu lidských činností v krajině, tedy v souladu znaků a jevů přírodní charakteristiky na jedné straně a kulturní a historické charakteristiky na straně druhé. Dále tkví v souladu měřítka celku a měřítka jednotlivých prvků, ve formách prostorů a v zastoupení přírodních a přírodě blízkých složek a prvků krajiny.

	PROSTOROVÁ SCÉNA	ESTETICKO KRAJINÁŘSKÉ HODNOTY	KULTURNĚ HISTORICKÉ HODNOTY
VYMEZENÍ VIZUÁLNĚ VNÍMATELNÉHO PROSTORU	terénem - výškové body - dominanty, pohledové horizonty, významně se uplatňující terénní svahy	způsob vymezení prostorů a zřetelnost horizontu - uzavřený s viditelným horizontem, s	

<p>A PROSTOROVÉ VZTAHY</p>	<p>zelení - hranice lesních masivů, souvislé břehové porosty, výrazné aleje zástavbou - výrazné hranice zástavby forma a měřítko prostoru - uzavřený, otevřený, koridorový, drobné měřítko, velké měřítko (vzhledem k měřítku člověka a zástavby) vzájemné vazby prostorů - prostor zcela oddělený, prostor navazující na sousední prostor - osy těchto vazeb vzájemné vazby prostorových dominant (přírodních nebo umělých) prostorové osy charakter terénu - prudké. mírné svahy, hluboké, mělké údolí. široce rozevřené, úzce sevřené údolí, skalní útvary</p>	<p>průhledem do jiného prostoru, s výraznou dominantou, s horizontem ve více prostorových plánech bohatost průhledů a prostorových plánů</p>	
<p>CHARAKTER KRAJINNÝCH SLOŽEK</p>	<p>charakter zeleně - převaha lesní zeleně, převaha zemědělských ploch. podíl rozptýlené zeleně, meze, remízky, doprovody vodotečí, doprovody cest a silnic, solitérní stromy a skupinky, sady charakter vodního prvku - přírodní meandrující vodoteče, vodopády. jezírka. rybníky, regulované potoky, zavlažovací kanály charakter zástavby - kompaktní sídlo s převahou zástaveb. ev. s architektonickou dominantou. sídlo s převahou zahrad, sídlo se zástavbou. rozptýlenou. jednotlivé statky nebo stavení v krajině</p>	<p>bohatost a přirozenost přírodního prostředí - prostředí s převahou zemědělských ploch, s množstvím zásahů člověka, přírodně působící prostor, prostor bohatě členěný zelení v přirozených formách uplatnění vodní plochy nebo toku - esteticky působivý přirozený tok meandrující potok nebo řeka s tůněmi a břehovými porosty, rybník v přírodním rámci lesa a rozptýlené zeleně soulad architektury a přírodního prostředí - rušivé působící okraje zástavby, příznivě působící okraje zástavby, harmonicky působící cenná zástavba nebo jednotlivá stavba, zejména zapojení památkově chráněného objektu do přírodního prostředí</p>	
<p>KULTURNÍ VÝZNAM MÍSTA A DOKLADY HISTORICKÉHO VÝVOJE</p>			<ul style="list-style-type: none"> - architektonické památky - cenné objekty lidové architektury - doklady využití a kultivace krajiny - _ technické stavby. zemědělské využití, aleje - místa historických událostí - místa spojená s

			životem a prací kulturních osobností
--	--	--	---

Tab. Identifikace charakteristických rysů krajinného rázu. In Vorel (1997). s. 14.

Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány v krajinném prostoru nemají v rázu krajiny stejný význam. Některé z nich se rozhodujícím způsobem projevují ve struktuře krajiny a v krajinné scéně, vliv jiných je méně pozorovatelný. **Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny.** Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice:

I. Zásadní;

II. Spoluurčující;

III. Doplnující.

Znak zásadní - je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny.

Znak spoluurčující - je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny.

Znak doplňující - je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace cennosti znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány v dotčeném krajinném prostoru nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné.

Znak jedinečný - je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu.

Znak význačný - je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu.

Znak běžný - často se vyskytující znak, není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, celého regionu nebo v rámci státu.

Klasifikace pozitivních a negativních projevů znaků. Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být pozitivní, tzn. že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo negativní, příp. neutrální. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

C) Ochrana krajinného rázu (volně převedeno pro potřeby preventivního hodnocení)

Pozitivní znaky krajinného rázu je třeba chránit před degradací, dále zabránit zesilování negativního působení stávajících negativních znaků, zabránit snižování pozitivní hodnoty přírodní a estetické.

Ochrana krajinného rázu vychází z § 12 zákona o ochraně přírody a krajiny a musí být zaměřena na ochranu typických znaků krajinného rázu dané oblasti, které jsou součástí přírodní, kulturní a historické charakteristiky. Dále je zaměřena na ochranu přírodních a estetických hodnot a k zachování VKP, ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů v krajině.

Vorel (1999) upozorňuje na fakt, že zákonitosti v prostorovém uspořádání a výrazu krajinné scény se spolupodílejí na harmonii smyslově vnímaných vztahů v krajině. Narušení zřetelného vymezení prostoru, zásah do pohledového horizontu, narušení symetrie, harmonické nerovnováhy či rytmu určité části scény se může nepříznivě projevit v narušení estetických hodnot krajiny a harmonických vztahů v krajině.

Literatura:

- VOREL, I. Hranice únosnosti zásahů do krajinného rázu. In: *Ochrana krajinného rázu - třináct let zkušeností, úspěchů i omylů*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: 2006. s. 61-67. ISBN 80-903206-7-8.
- VOREL, I., BUKÁČEK, R., MATĚJKA, P., CULEK, M., SKLENIČKA, P. *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz*. Praha: ČVUT, 2004 a 2006. 22 s. ISBN 80-903206-3-5
- VOREL, I. Prostorové vztahy a estetické hodnoty. In: *Péče o krajinný ráz – cíle a metody*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: ČVUT, 1999. s. 20-27. ISBN 80-01-01979-9.
- VOREL, I. Žďárské vrchy – hodnocení území CHKO z hlediska krajinného rázu. *Ochrana přírody*, ročník 52, 1/1997. Praha: Environs, Agentura ochrany přírody a krajiny, 1997. s. 11-15.